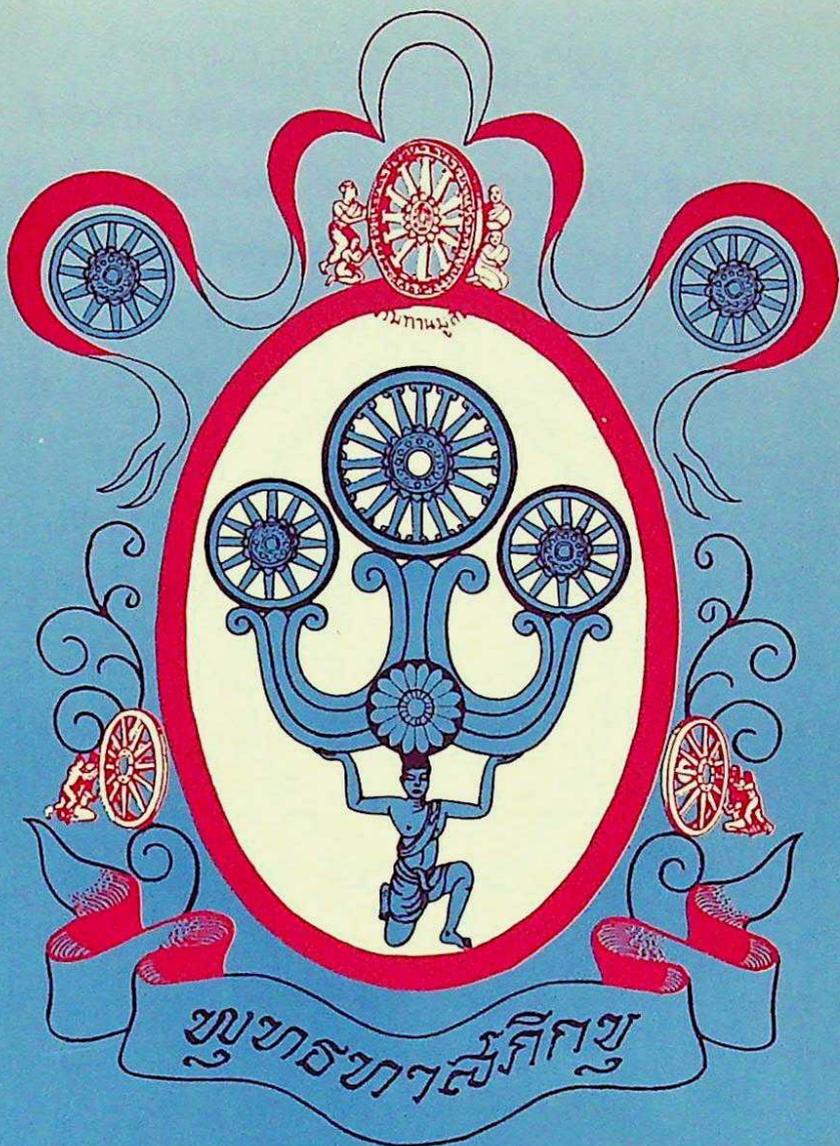

สัมมาทิฏฐิช่วยโลกได้อย่างไร

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๗๕]

อุทิศนา

จักรธรรมะมาลัย	จะหมุ่นทั่วทั้งธาษตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรองประสงคฺ ๖
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปน้โลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ๖
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลู่สู่เดรัจฉาน ๖
จะทุกข์ทนทั้งคีนวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ๖
บรรษัษพระพุทธรองคฺ	จึงประสงคฺประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพันภัย ๖
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งธาษตรี ๖

พ.ท.

๒๕๒๓

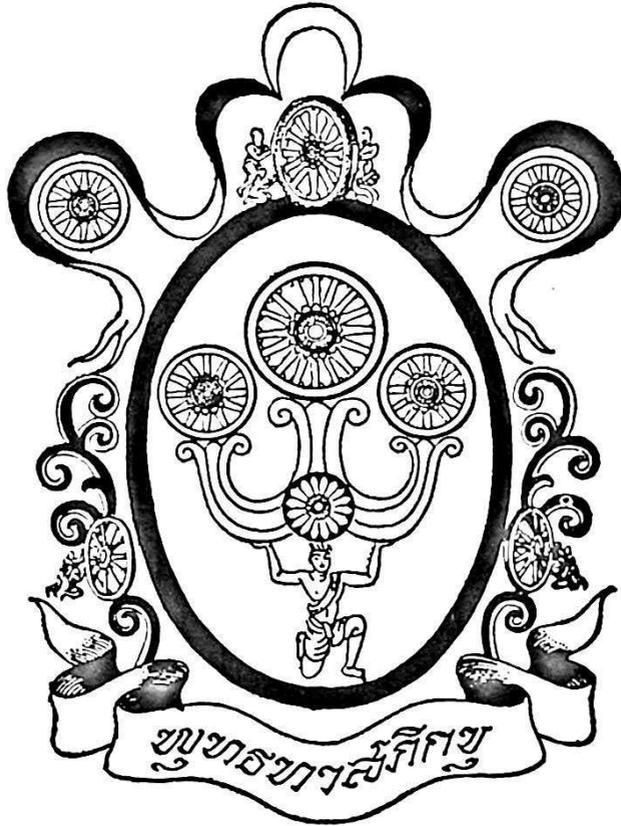
พิมพ์ที่ : มิตรนราการพิมพ์

259/142 ซอยพิบูลย์เวศม์ 2 สุขุมวิท 71 พระโขนง คลองเตย กรุงเทพฯ 10110

โทร. 392-0146 แฟกซ์. 381-0238

สัมมาทิฏฐิช่วยโลกได้อย่างไร

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๗๕]

๒๔ กันยายน ๒๕๓๙

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๕,๕๐๐ เล่ม

โลกาจรอด เพาะะ กตัญญู.

เอ็งมูคคณ กตัญญู ฐัญญู โลก
อุยโฆต ขยโฆต ฐัญญู ฐัญญู
ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู
ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู

เอ็งมูคคณ ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู
ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู
ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู
โลกาจรอด เพาะะ กตัญญู ฐัญญู ฐัญญู

ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู
ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู
โลกาจรอด เพาะะ กตัญญู ฐัญญู ฐัญญู
ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู ฐัญญู

พ. ฐัญญู ฐัญญู

คำปรารภ

การจัดทำหนังสือชุดขนาดเล็กรวมจักรนี้อยู่ในแผน
แม่พิมพ์ที่โดยฝ่ายแผนการคลังมาแห่งดีกรรรม เป็นวัตถุประสงค์
ประสงค์ ส่วนแต่ที่ใดที่เรา และมีความวิจิตร การจัดทำ
ลักษณะ อเนกชนิดขึ้น.

ดังนั้น เป็น ปรัชญา หน้า ของชีวิต, แต่เราสนใจ
กับเพียงปรัชญาที่แท้จริง สำหรับร่างกาย. ชีวิตที่ขาด
ปรัชญาที่แท้แท้ เป็น ชีวิตที่ผิดพลาด และเป็นการสูญ
เสีย ยิ่งไปกว่า การที่ร่างกายของเราจะขาดปรัชญา, และ
นี่จะเป็นภัยแก่เราไม่ได้อีก. คุณสมบัติของชีวิตที่แท้จริง
การจะแท้ เป็น ความหมาย ของแต่คน และ ความ
สัมพันธ์ แก่กันและกัน และ การ รับผิดชอบต่อ
ชีวิต.
เป็นที่สุด.

เป้าหมายของมนุษย์ที่ถูกตั้งไว้แล้ว คือ การที่คน
คน มีความสุขเป็นอันมากใจ และมีความเคลื่อนไหว
ชีวิตที่ เป็นประโยชน์ แก่ตนและผู้อื่น อยู่ตลอดเวลา
นี่ และตลอดเวลา. ข้อความนี้ ขึ้นอยู่กับ การ
ศึกษา ชีวิตที่แท้คือการใช้ประโยชน์ของเรา มีความเป็น
มนุษย์ อันได้ถูกตั้งไว้ และ สุขุม.

ข้อความของใจ เรา คือ ใจ เป็น ตัว รัก - ซึ่ง รัก - กับ คน.
ทุกเวลา ที่ อยู่ กับ คน อื่น ที่ มี ชีวิต ที่ ดี คือ การ ใช้ ชีวิต ที่ ดี คือ
นี่ดี; คือ การ ใช้ ชีวิต ที่ ดี คือ การ ใช้ ชีวิต ที่ ดี คือ การ ใช้ ชีวิต ที่ ดี คือ

สัมมาทิฏฐิช่วยโลกได้อย่างไร

นักศึกษา ผู้บวชเพื่อโอกาสศึกษาธรรมเป็นพิเศษ ทั้งหลาย,
ในการบรรยายครั้งที่ ๔ นี้ ผมจะได้กล่าวโดยชื่อว่า สัมมาทิฏฐิช่วยโลกได้อย่างไร. ข้อนี้ก็จะต้องทบทวนไปถึงการบรรยายครั้งที่แล้ว ๆ มาว่า บวชนั้นเพื่อจะฝึกการใช้ธรรมศาสตร์, แล้วก็ได้บรรยายในครั้งต่อมา ขยายความหมายของคำว่าศาสตร์ให้กว้างออกไป, ต่อมาก็ได้กล่าวถึง ธรรมศาสตร์ในขั้นที่จะช่วยโลกได้, แล้วก็ยุติลงด้วยสัมมาทิฏฐิว่าเป็นธรรมศาสตร์ชนิดนั้น ไม่ใช่เรื่องปรมาณูเรื่องอวกาศ เป็นต้น.

ธรรมศาสตร์หมายถึงอาวุธ ที่จะตัดปัญหาต่าง ๆ ได้; แล้วก็เป็นเรื่องทางธรรม คือตัดกันอย่างธรรม จึงไม่ใช่ศาสตร์วัตถุ เช่นมีดดาบ เป็นต้น.

ปัญหาของโลกอยู่ที่ สิ่งที่เป็นอธรรมครอบงำโลก ต้องตัดสิ่งเหล่านั้นออกไป จึงตัดไม่ได้ด้วยอาวุธที่เขามีกักกันอยู่ เช่น อาวุธปรมาณูหรือความรู้ทางอวกาศ; แม้ที่สุดแต่ป้องกัน ที่เขาใช้เพื่อปัญหาการเมือง แก้ไขปัญหาการเมือง. อย่างนี้มันเอามาใช้ในเรื่องอย่างที่เรากำลังพูดนี้ไม่ได้ ที่จะตัดกวาดหรือชะล้างสิ่งต่างๆที่เป็นอุปัทวะ เป็นเสนียดเป็นจัญไรอะไรของโลก มันตัดออกไปไม่ได้ ด้วยอาวุธทางวัตถุ จึงต้องมีอาวุธที่ไม่ใช่วัตถุ คือชนิดที่จะแก้ปัญหามาในจิตใจของมนุษย์ได้; อย่างนี้เราก็เรียกว่า ธรรมศาสตร์ แปลว่าสิ่งมีคม คือธรรมะหรือของธรรมะก็ตามที่จะใช้ตัดปัญหาต่างๆ. โดยส่วนบุคคลจะตัดได้อย่างไร ก็ได้กล่าวแล้ว ในการบรรยายครั้งแรกและครั้งต่อมา; ทีนี้เมื่อมาพูดกันถึงปัญหาของโลก มันก็ยิ่งกว้างขวางหรือลึกซึ้งไปกว่านั้น จึงต้องพิจารณากันดูว่า มันจะได้แก่อะไร.

สัมมาทิฐิเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ว่า *ดับทุกข์ทั้งปวง หรือแก้ปัญหากับทั้งปวงได้* ก็หยิบขึ้นมาพิจารณากันเป็นพิเศษ. เราพิจารณากันในแง่ที่จะแก้ปัญหากของโลกทั้งโลก,

นี่แปลว่าเรากำลังพิจารณากันกว้างออกไปถึงขนาดที่เรียกว่าทั้งโลก. ถ้าแก้ปัญหาลงโลกทั้งโลกได้ มันก็รวมเราอยู่ด้วยคนหนึ่ง มันก็เท่ากับแก้ปัญหาลงตัวเองเหมือนกัน เพราะฉะนั้นก็เรียกว่าไม่เสียหาย.

สัมมาทิฏฐิคืออะไร ก็จะต้องกล่าวกันโดยละเอียด เพื่อให้รู้จักใช้แก้ปัญหานั้นๆ ได้จริง. ในขั้นแรกนี้เราจะดูกันเสียก่อนว่าโลกกำลังมีอะไรที่เป็นปัญหา ที่ขัดกันกับหลักสัมมาทิฏฐิแต่ละประเภท แล้วทำให้เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นมาในโลกอย่างไร. นี้ขอให้กำหนดไว้เป็นหลักให้ดีๆ เมื่อได้พูดไปถึงสัมมาทิฏฐิประเภทหนึ่งๆ ก็จะได้รู้ได้เลย ว่าโลกกำลังมีสิ่งที่ตรงกันข้ามจากหลักของสัมมาทิฏฐินั้น, แล้วก็จะเห็นพร้อมกันไปทันทีว่า มันทำให้เกิดปัญหาอะไรขึ้นมา.

คำว่าสัมมาทิฏฐิก็บอกกันเป็นที่เข้าใจแล้ว ว่าหมายถึงความเห็น ความเห็นแจ้งที่ถูกต้อง ในที่นี้จะต้องแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท. การที่จะแบ่งออกเป็นกี่ประเภทนั้น มันก็ได้ทั้งนั้น ถ้ามากเกินไปมันก็เพื่อ หรือมันยุ่งมากขึ้น คิดว่าสัก ๕ ประเภทนี้จะพอดี ขอให้ฟังกันให้ดีต่อไป.

โลกียสัมมาทิฏฐิ

ประเภทที่ ๑ เขานิยมเรียกกันว่า โลกียสัมมาทิฏฐิ คือ สัมมาทิฏฐิที่ยังเนื่องกันอยู่กับวิสัยโลก คือจะแก้ปัญหาของโลกในขั้นต้นๆ.

ข้อโลกียสัมมาทิฏฐินี้ มีพระบาลีเป็นหลักสำคัญว่า *สมมาทิฏฐิโก โข ปน โหติ อวีปริตทสฺสโน* เขาเป็นผู้มีสัมมาทิฏฐิ มีทัศนะไม่วิปริต. คือเห็นว่า *อตฺถิ ทินฺนํ อตฺถิ ยิฏฺฐํ อตฺถิ ปุञฺชํ* ซึ่งแปลว่า การให้นั้นมี การบูชาญมี การบวงสรวงมี, *สุคตทุกฺคานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก* วิชาของผลกรรมที่ดีและชั่วมี, *อตฺถิ อัย โลกิ โปโลโก* โลกนี้มีโลกอื่นมี, *อตฺถิ มาตา อตฺถิ ปิตา มารดาภิบิดาภิ, อตฺถิ สคฺคา โอปปาติกา* สัตว์ทั้งหลายที่เป็น โอปปาติกะมี, *อตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมมฺภูจिता สมมาปฏิปนฺนา* สมณพราหมณ์ที่ปฏิบัติชอบ ถึงแล้วซึ่งธรรมอันชอบ ซึ่งทำให้แจ้งโลกนี้และโลกอื่นด้วยอภิญญา แล้วก็ประกาศ; นี้ก็มีใจความอย่างนี้.

การให้ การบูชา การบวงสรวงมี

นี่ก็ดูข้อที่ว่า การให้ การบูชา การบวงสรวงนั้นมี. ข้อนี้มีความหมายเป็นพิเศษ สำหรับการให้ที่บริสุทธิ์ คือการให้ชนิดที่มีเจตนาจะให้ประโยชน์แก่ผู้รับจริง ๆ และมีผล. ถ้าคนที่ไม่ได้สัมผัสปฏิญญา เขาก็ไม่เห็นว่ามันเป็นสิ่งที่มี หรือควรจะทำ. เขาจึงให้กันแต่ในลักษณะที่มองเห็นชัดว่า จะได้รับประโยชน์ตอบแทนเป็นวัตถุ อย่างที่ให้กันอยู่ในโลกนี้เวลานี้ มันต้องให้ผลตอบแทนเป็นวัตถุ, เขาช่วยเรา เราช่วยเขา แล้วก็ได้กำไรมากยิ่งขึ้นด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ก็เลยยิ่งขึ้นไปทุกที; เขาเห็นกันแต่อย่างนี้.

ส่วนที่เป็นการให้ชนิดไม่หวังอย่างนั้น ให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ, ให้เพื่อจะทำลายความเห็นแก่ตัวของตัวนั้น มันกำลังไม่มีในโลกนี้. ฉะนั้นโลกนี้ก็ไม่มี ความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชนิดที่เห็นแก่ผู้อื่น เพราะมันขาดสัมผัสปฏิญญาชนิดที่ว่า ทานการให้นี้มี. เขาไปเอาแต่การแลกเปลี่ยน การค้ากำไรกันเสียหมด, โลกนี้มีแต่การค้ากำไร แล้วก็ไม่มี การให้ที่บริสุทธิ์ โลกนี้

ก็เป็นอย่างที่กำลังเป็นอยู่. ถ้าเราจะมี การให้ชนิดที่บริสุทธิ์เกิดขึ้นในโลก มันก็เต็มไปด้วยความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยบริสุทธิ์ มันก็เบียดเบียนกันไม่ลง ล้างผลาญกันไม่ได้.

ขอให้มองกันอย่างนี้ แล้วสัมมาทิฐิ มันจะช่วยโลกได้ ด้วยการให้มีความเข้าใจถูกต้อง โดยเห็นว่าการให้อย่างบริสุทธิ์นั้น เป็นสิ่งที่ดี ที่มีผล ที่ประเสริฐ ที่ควรจะทำแล้ว ก็กระทำกันลงไป.

สำหรับการบูชาบวงสรวงอะไรทำนองนั้น มันหมายถึงให้เพื่อบูชาคุณ หรือเพื่อกิจอย่างอื่นที่สูงไปกว่าธรรมดา ก็ต้องว่า มันมี มันมีผล เช่นให้แก่ศาสนา ให้แก่พระเป็นเจ้า, มันเป็นการบูชาคุณของพระธรรมนั่นเอง แต่คำนี้มันมาจากพวกที่เขาถือพระเจ้า จึงใช้คำว่าบูชาัญบัง บวงสรวงบ้าง แล้วก็หมายถึง การทำขนาดใหญ่ คือเป็นการให้ขนาดใหญ่ ที่ต้องมีการลงทุนมาก มีพิธีรีตองมาก. ผู้ที่มีสัมมาทิฐิก็เห็นว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องและควรกระทำ และมีผล แล้วกระทำกันอยู่ เช่นการให้ทานคราวใหญ่. เดียวนี้พวกที่เป็นมิชฌาทิฐิในโลกนี้ เขาก็เห็นว่าป่วยการ ก็คงทำ

แต่เรื่องการแลกเปลี่ยนกันเรื่อย ๆ ไปเท่านั้น โลกก็มีแต่ความเห็น
แก่ตัวมากขึ้น ต่างฝ่ายก็จะแสวงหาประโยชน์เพื่อตัวยิ่งขึ้นทุกที.

ผลกรรมมี

นี่ข้อถัดไปที่ว่า ผลกรรมดีกรรมชั่วมี นี่เป็นสัมมาทิฐิว่า
อย่างนี้. ที่นี้พวกมิชฌาทิฐิในโลกนี้โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ ก็
ไม่ต้องสนใจผลกรรมดีกรรมชั่ว ขอให้มันได้อะไรมาก็แล้วกัน ได้
นั้นแหละคือดี, ได้ประโยชน์ได้กำไรได้อำนาจ ได้อะไร
ต่าง ๆ อย่างที่เขาต้องการกันก็ได้ นั้นแหละคือดี นั้นแหละมี;
ส่วนผลกรรมที่เป็นบุญเป็นบาปไม่ต้องพูดถึง คือถือว่าไม่มี.
ในโลกนี้ก็ไม่มีใครสนใจกับเรื่องบุญเรื่องบาป ต้องการแต่ผลของ
การกระทำ ชนิดที่มันสนองวัตถุสนองอำนาจวาสนา หรืออำนาจ
ชนิดที่จะทำลายโลกได้ ก็มี. ไปศึกษารายละเอียดเอาเองว่าเขา
ไม่เชื่อบุญไม่เชื่อบาปมีผล; โลกมันก็ไปในทางไม่มีธรรมะ มันก็
เป็นวิกฤตการณ์ขึ้นมาอีกแบบหนึ่ง ต่างคนต่างไม่เห็นแก่ความดี
ความชั่วหรือบุญหรือบาป, ใช้คำว่ามันไม่มี คือมันไม่มีผล ไม่
ควรสนใจ ไม่ต้องกระทำ.

โลกนี้มีโลกอื่นมี

นี่ข้อถัดไปก็ว่า โลกนี้มี โลกอื่นมี นี่จะเข้าใจยากสำหรับปัจจุบันนี้ ที่ว่าโลกนี้มีโลกอื่นมี. โลกนี้ก็คือเอาอย่างที่เราเห็น ๆ กันอยู่ มีคุณค่าหรือว่ามีความหมายอย่างตามธรรมดาสามัญอย่างที่เราเห็นกันอยู่; แล้วก็ไม่ต้องยอมรับว่า โลกอื่นที่ดีกว่านี้ที่แปลกไปจากนี้มีอยู่ ไม่ยอมรับ. นี่จึง*ไม่เชื่อโลกสวรรค์ ไม่เชื่อโลกหน้า* ไม่เชื่อความเป็นอย่างอื่น.

เรื่องนี้เราก็เคยอธิบายกันมาแล้ว ว่ามันเกี่ยวกับจิตใจก็ได้ จิตใจที่เป็นสุขอย่างอื่น จะเรียกว่าโลกอื่นได้. เขาไม่รู้จักไม่สนใจ จะเอากันแต่ที่เรียกว่าความสุขอย่างโลก ๆ คือกามารมณ์อื่นกว่านี้ ที่ดีกว่านี้ไม่มี; นี่ปฏิเสธว่าโลกอื่นไม่มี ที่ประเสริฐกว่านี้ไม่มีแล้ว มันมีเท่านั้น มีเท่าที่เนื้อหนังมันจะต้องการนี้.

มารดามี บิดามี

มารดามีบิดามี, นี่ก็น่าหัว. ถ้าเป็นมิชฌาติญฐิก็ว่า มารดาไม่มีบิดาไม่มี; ถ้าเป็นสัมมาทิญฐิก็ว่า มารดามีบิดามี. ฟังให้ดี ๆ

พวกมิจฉาปฏิภูริเขาไม่ได้นับถือบิดามารดา ในฐานะเป็นบิดามารดา คือบุคคลพิเศษสูงสุด เขาถือว่าไม่มี. ถ้าเป็นสัมมาปฏิภูริ ก็*เคารพ* ในความเป็นมารดาบิดาอย่างสูงสุด ขอมรับว่ามี, มันก็ขยายออกไปเป็น ความเป็นผู้มีพระเดชพระคุณล้นเหลือเหนือเกล้าเหนือเศียรอะไรทำนองนี้; นี้ผู้ที่เห็นว่ามารดาบิดามี. เดียวนี้เขาไม่สอนกันอย่างนี้ ศีลธรรมข้อนี้มันเลื่อนไปหายไป; เด็กๆไม่ได้รู้สึกต่อมารดาบิดามาก เหมือนในสมัยที่เขาสอนเป็นพิเศษ เรื่องให้รู้คุณของมารดาบิดา.

ข้อนี้มันยากอย่างที่ผมเคยกล่าวมาแล้วว่า เมื่ออายุน้อยเกินไป ก็ไม่ได้เห็นสิ่งที่แปลกที่เคยมีอยู่ เมื่อหลายสิบปีร้อยปีมาแล้ว ต้องพยายามศึกษาบ้าง. นี่มันจะเลยหัวเลี้ยวหัวต่อมาแล้ว ก็เลยไม่มีอะไรเปรียบเทียบ จึงเห็นกันอยู่แต่บุคคลชนิดที่ไม่*เคารพ*มารดาบิดา, ถ้าอยู่ตรงหัวเลี้ยวหัวต่อนั้นแหละจะเห็นได้ง่าย. อย่างผมเกิดก่อนพวกคุณมาก ก็เรียกว่าใกล้หัวเลี้ยวหัวต่อเข้าไปมาก คือยังได้เห็นแบบเก่า ที่*เคารพ*บิดามารดาสูงสุด, แล้วก็เห็นแบบใหม่ ที่ไม่ค่อย*เคารพ*บิดามารดายิ่งขึ้น ได้เห็นทั้ง

สองอย่าง. นี้ต่อไปข้างหน้าต่อไปอีก เด็ก ๆ ก็จะไม่ได้เห็นเลย แบบที่เคารพบิดามารดาเป็นเทวดา เป็นพระเจ้า เป็นพระพรหม เป็นพระอรหันต์ในบ้านเรือน จะไม่มีเลย.

ถ้าถือตามพระพุทธรายิตแล้ว บิดามารดาเป็นพระพรหมของโลก เป็นอาหุเนยยะบุคคล เป็นพระอรหันต์ ทำให้ลูกหลานได้บุญ. เขาสอนกันอย่างแน่นแฟ้น แล้วมันมีติดมาในวัฒนธรรมประจำหมู่ชน ที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น, เขากลับมาปลุกกรรมมาก ในข้อที่ประพฤติผิดต่อบิดามารดา.

คำว่ามารดามี ก็ขอให้ถือว่า มารดาเป็นบุคคลพิเศษสูงสุด ในการที่ให้กำเนิดชีวิต หรือให้ดวงวิญญาณอย่างถูกต้องขึ้นมา, บิดาก็เหมือนกัน.

เดี๋ยวนี้ในโลกนี้ วัฒนธรรมใหม่ของชาวตะวันตก บิดามารดาไม่ค่อยมีความหมาย; คุณก็เคยอ่านพบแล้วนี่ พวกฝรั่งเขากระทำแก่บิดามารดาที่แก่ชรา ผิดกันกับที่พวกคนไทยเราทำแก่บิดามารดาที่ชรา. นี้เกิดเป็นธรรมเนียมอย่างนั้นขึ้นมา ก็

เหมือนกับไม่มี, ลูกหลานที่มีครอบครัวไปแล้ว จะไปเยี่ยมบิดามารดาเดือนละครึ่งก็ทั้งยาก แก่เข้าแล้วก็ต้องไปอยู่บางแคว ไม่ได้ อุ้มชูกันอย่างตายไปด้วยกัน. วัฒนธรรมใหม่มันไปในทางมารดา ไม่มีบิดาไม่มีอย่างนี้ เป็นมิจฉาปฏิฐิตามหลักนี้. ถ้าเป็นอย่างสัมมาปฏิฐิก็ต้องรับรู้ หรือประคบประหงมมารดาบิดาจนถึงที่สุด จนถึงวินาทีสุดท้าย เพราะถือว่ามี แล้วก็มีย่างยิ่ง.

นี่เมื่อคนไม่นับถือมารดาบิดา มันก็เป็นคนที่มีจิตใจประหลาด มีจิตใจแห้งแล้ง หรือแคบ หรือเห็นแก่ตัว, แม้แต่ผู้มีพระคุณสูงสุด เขาก็ยังทำได้อย่างนี้ ก็เลยมีใจแห้งแล้งหรือคับแคบต่อคนอื่น ซึ่งมีโซ่มารดาบิดายิ่งขึ้นไปอีก. โลกนี้ก็มีแต่คนใจแคบ ใจจืด ใจแห้งแล้ง ใต้ง่ายขึ้นมากขึ้น ก็เป็นโลกของคนใจแคบก็เบียดเบียนกันได้ง่าย. ปัญหามันเนื่องไปถึงโลกอย่างนั้น โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันนี้ มันเป็นอุปัททวะหรือเป็นเสนียดจัญไรอะไรของโลก ที่ต้องตัดออกไป. สิ่งที่จะตัดออกไปก็คือ ธรรมศาสตร์ อย่างที่กล่าวแล้ว สัมมาปฏิฐินี้ ตัดเสนียดจัญไรที่มีความคิดไม่เคารพนับถือบิดามารดา ว่าเป็นบุคคลสูงสุด ออก

ไปให้หมดเสียจากโลกนี้สักที ให้กลับมาใหม่ ให้นำถือบิดามารดาอย่างยิ่ง.

โอบปาติกะมี

นี้ข้อต่อไปที่ว่า *อตฺถิ สตุตา โอบปาติกา* มีสัตว์ประเภทโอบปาติกะ โอบปาติกะนั้นหมายความว่า อุบัติขึ้นทันควัน ไม่ต้องเกิดจากท้องแม่ โผล่ขึ้นมาก็เป็นคนโตเต็มที. ไปสังเกตไว้ให้ดีว่า โผล่ขึ้นมาเป็นคนโตเต็มที ไม่ต้องอาศัยท้องแม่เกิดเป็นเด็กทารกก่อน แล้วจึงเติบโต, แล้วยังไม่ได้กล่าวว่า เป็นหญิงหรือเป็นชายเสียด้วย มันฟังมาว่าเอาเองเป็นหญิงเป็นชายนี้. เอาละก็ยอมรับว่า มันจะเป็นหญิงเป็นชายตามความหมายนั้นก็ได้ แต่เกิดโผล่ออกมาเป็นคนโตเต็มที นี่คืออะไร; เมื่อก่อนเราก็ยอมรับ.

โอบปาติกะมีอยู่ ๒ ความหมาย, ความหมายอย่างศีลธรรมหรือภาษาคนตามธรรมดาที่ว่า พอคนเราตายลงไป ก็เกิดขึ้นมาทันทีเป็นโอบปาติกะ เช่นตายไปเกิดเป็นเทวดาทัน

ที่, ไปเกิดเป็นสัตว์นรกทันที, หรือแม้แต่ไปเกิดเป็นพรหม มันก็
โพล่งขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่เลย เสรวยผลกรรมไปตามนั้น. อย่างนี้ก็
เรียกว่าภาษาคน คือมีคนอย่างที่เขาเชื่อกันอยู่อย่างนี้, อย่างนี้
มันก็ยังดีมีประโยชน์ คือทำให้คนกลัวบาปกลัวกรรม จะได้เกิด
ขึ้นมาเป็นเทวดาหรือเป็นพรหมอะไรทำนองนั้น ไม่ไปเกิดเป็น
สัตว์นรก.

ทีนี้ถ้าจะอธิบายอีกอย่างหนึ่ง เขาเรียกว่าอย่างภาษาธรรม
นี่ก็เป็นเรื่องของจิตใจ พอจิตใจยึดมั่นไปในทำนองไหน
มันก็เกิดเป็นสิ่งที่นั่นขึ้นมาทันที คือเราเกิดกิเลสขึ้นมา ยึดมั่น
ถือมั่นเป็นตัวกูอย่างนั้นอย่างนี้. เช่นว่ามันโลกเกินไป เวลานั้น
มันก็เกิดเป็นสัตว์ที่เรียกว่าเปรต คือหิวกระหายหรือโลกเกินไป
ขึ้นมาทันที ไม่ต้องรอเป็นเด็ก ไม่ต้องเกิดเป็นเด็ก แล้วก็เกิด
โพล่งเป็นเปรตขึ้นมาทันที; ไม่ต้องพูดถึงว่าเป็นตัวผู้หรือตัวเมีย
ก็ได้.

เราเกิดกิเลสโกรธยึดมั่นเต็มที่ โกรธหัวฟัดหัวเหวียงนี้ มัน
ก็เกิดเป็นยักษ์เป็นมาร เป็นปีศาจชนิดหนึ่งขึ้นมาทันที เวลานั้น

ที่นั่นและเดี๋ยวนี้ ในร่างกายนี้ มันก็เกิดเป็นโอปปาติกะ ผลุดขึ้นมา หรือผุดขึ้นมาแล้วแต่จะเรียก ทันที, บางเวลาเราก็คิดดี คิดไปในทางบุญกุศล สบายใจยิ้มกริ่มอยู่ในใจอย่างนี้ ก็เกิดในสุดติเป็นเทวดาเป็นต้น ขึ้นมาทันทีเหมือนกัน.

การเกิดทันทีอย่างนี้เรียกว่าโอปปาติกะ มันมี ๒ ความหมาย เกิดโดยภษาธรรมเกิดทางจิต เกิดในทันที และเห็นอยู่ได้ง่าย; แล้วเราคนหนึ่ง ๆ ก็คงจะเกิดกันหลายๆแบบในวันหนึ่ง ๆ อย่าปฏิเสธว่าไม่มี ต้องยอมรับว่ามี. นี้ของเดิมเขาเชื่อว่าตายเข้าโลงไปเกิดผุดขึ้นมาทันที อย่างนั้นก็ใช้ได้เหมือนกัน อย่าไปคัดค้านเขา อย่าไปล้อเลียนเขา, อย่าไปดูหมิ่นเขา ปล่อยไปตามนั้น เพราะมันมีประโยชน์แก่คนพวกหนึ่ง. แต่ไม่สำคัญมากเหมือนกับที่ว่ามันเกิดที่นี่ ผลุดขึ้นมาทันที, แล้วก็ทำอะไรก็ได้ แล้วแต่กิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดความยึดมั่นถือมั่น.

เมื่อมันขลาดด้วยอำนาจของกิเลส ยึดมั่นถือมั่น มันก็เกิดเป็นอสุรกาย อย่างนี้เป็นต้น คือแปลว่าคนที่ไม่มี ความกล้า. ถ้ามีความคิดอย่างสัตว์เดรัจฉาน เกิดขึ้นในตน คนนั้นแหละเกิด

เป็นสัตว์เดรัจฉานขึ้นมาทันทีโตเต็มที่ ไม่ต้องเกิดเป็นลูกอ่อนของสัตว์เดรัจฉาน เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานโตเต็มที่.

บทอธิบายมันมีอยู่อย่างนั้นโอปปาทิกะ อย่าปฏิเสธว่าไม่มี; ถ้าปฏิเสธว่าไม่มีแล้ว มันก็ไม่กลัวบาปกลัวกรรม ไม่กลัวความชั่ว แล้วก็ไม่ต้องหน้าตั้งตาที่จะบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศลให้ไปเกิดดี. เดียวนี้ในโลกนี้ คือการศึกษาอย่างใหม่ๆ เขาไม่เชื่ออย่างนี้ แล้วมีการทำไปตามอำนาจของกิเลสได้ง่ายขึ้น ฉะนั้นโลกนี้ก็เลวลง ในด้านจิตใจ ไม่ได้สำรวมระวัง ไม่ได้หวังที่ให้มันดีกว่าที่จะปล่อยไปตามเรื่อง.

สมณพราหมณ์ที่ปฏิบัติดีมี

ที่นี้ข้อสุดท้ายก็ว่า สมณพราหมณ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ทำให้แจ้งโลกนี้และโลกอื่น แล้วประกาศสอนผู้อื่นอยู่ ก็มี. ตัวอย่างเช่นพระพุทธเจ้า รู้โลกนี้รู้โลกอื่น หมายความว่ารู้ทุกโลก รู้โลกทั้งสองฝ่ายที่ตรงกันข้าม แล้วก็สอนให้ผู้อื่นรู้ ที่จะแก้ปัญหาเกี่ยวกับทั้งสองโลกนี้ ก็มี.

ถ้าปฏิเสธ เป็นมิจฉาทิฎฐิ ก็ว่าไม่มี มันก็ไม่ฟังคำสั่งสอนทางศาสนา ไม่ฟังคำสั่งสอนของพระอรหันต์ เพราะถือเสียว่าไม่มีพระอรหันต์ไม่มี, หรือพระศาสดาผู้รู้จริงรู้แจ้งไม่มี ไม่ยอมฟังเสียงใครหมด จะเอาแต่ตามกิเลสของตัวเอง. นี่มันก็เลยถือทิฎฐิมานะ ถืออะไรตามเรื่องของตัวเอง ก็เลยไม่มีใครจะเอื้อเพื่อใคร, ไม่มีใครจะเชื่อฟังพระศาสดาแห่งศาสนานั้น ๆ. ถึงกับที่กล่าวกันใหม่ ๆ ไม่นานนี้ว่า พระเจ้าตายแล้ว คือไม่ต้องเชื่อพระเจ้า, ไม่ต้องเชื่อพระธรรม, ไม่ต้องเชื่ออะไรที่พิเศษกว่าคนธรรมดา ที่เขารู้อะไร หรือได้กล่าวไว้อย่างพิเศษกว่าธรรมดา มีค่าอย่างยิ่ง มีค่าสูงสุด. โลกปัจจุบันนี้ มันกำลังหมุนไปในทางที่จะไม่ยอมรับฟัง เรื่องของพระศาสนาหรือเรื่องของพระอรหันต์ เอาได้แล้วเป็นดี เอาวัตถุเป็นประมาณ; นี้เรียกว่ามิจฉาทิฎฐิ.

ถ้าเข้าใจถูกต้อง ย่อมฟังเรื่องของพระศาสดาแห่งศาสนานั้น ๆ หรือเรื่องของผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบพิเศษกว่าคนธรรมดา ก็มีอยู่ มันก็เป็นคนที่อ่อนโยน เป็นคนที่เชื่อฟัง, สรุปได้อีกว่า

มันกลัวบาปแล้วก็รักบุญ บำเพ็ญกุศล โลกนี้ก็มีความสุข.
ถ้าเป็นมิจฉาทิฎฐิตรงกันข้าม โลกนี้ก็มีแต่คนร้ายกาจอันธพาล.

นี่รวมความแล้วก็เรียกว่า สัมมาทิฎฐิประเภทโลกิยะ ก็เป็น
ธรรมศาสตร์ฯ ตัดปัญหาของโลกได้ คือช่วยโลกได้.

กัมมสัมมาทิฎฐิ

ที่นี้ประเภทที่ ๒ เรียกว่า กัมมสัมมาทิฎฐิกันก็ได้ คือมี
สัมมาทิฎฐิในเรื่องของกรรม หรือเกี่ยวกับกรรม. หลักเรื่อง
ของกรรมที่เป็นพื้นฐานที่สุด ก็คือว่า มีดีมีชั่ว, มีบุญมีบาป,
ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว, แล้วผู้ทำนั้นแหละจะต้องได้รับผล
ของการกระทำ ไม่ใช่คนอื่นจะมารับแทนกันได้ เป็นหลักทั่วไป
ของกรรม. ถ้าคนเห็นผิดเป็นมิจฉาทิฎฐิ เขาก็ไม่เชื่อ, ไม่เชื่อ
เรื่องกรรม คือไม่มีบุญไม่มีบาป ไม่มีผลของบุญและบาป ไม่มี
ใครได้รับผลของบุญและบาป ก็เลยเอาตามกิเลส.

ศาสนาโดยมากก็มีแต่สอนเรื่องดีและชั่ว กรรมดีกรรมชั่ว;

แต่ในพุทธศาสนาสอนพิเศษ โดยขึ้นไปถึงว่า มีกรรมอีกชนิดหนึ่ง
ที่จะระงับกรรมดีกรรมชั่ว ให้อยู่เหนือกรรม นี้ก็มี. ถ้าเข้าใจ
ถูกต้องในเรื่องกรรม ในชั้นธรรมดาสามัญ ก็ทำดีดี ทำชั่วชั่วก่อน.

นี่โดยมากมีปัญหาหนาหูขึ้นทุกทีเวลานี้ว่า ทำดีไม่เห็นได้ดี
ทำชั่วไม่เห็นได้ชั่ว เห็นพวกคอร์รับชั่นกลับได้ดี อย่างนี้ก็เกิด
สงสัยลังเล แล้วก็ไม่ใช่ ก็เป็นมิจฉาทิฎฐิเหมือนกัน. ฉะนั้นถ้า
จะเข้าใจให้ถูกต้องในเรื่องนี้ ก็ต้องใช้คำว่า ทำดีดี แล้วก็ดีเสร็จ
ตั้งแต่เมื่อทำ ทำชั่วก็ได้ชั่วเสร็จ ตั้งแต่เมื่อทำ. เพราะเราก็ได้
ตกลงกันแล้ว บัญญัติกันแล้ว ยอมรับกันแล้ว ว่าทำอย่างนี้มันชั่ว:
เช่นฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์อะไรก็ตาม มันชั่วนี้ พอไปทำเข้ามันก็ชั่ว
ในการกระทำนั้นแล้ว มันก็ชั่วเสร็จแล้ว, เป็นคนชั่วไปเสร็จแล้ว
ไม่ต้องรองจนกว่าตำรวจจับไปลงโทษ จึงจะชั่ว.

นี่เข้าใจเสียใหม่ ถ้าทำดีก็ดี ไม่ต้องใช้คำว่าได้ดี ให้มันรือ
ชักช้าอยู่, ทำดีก็ดีเสร็จ ทำชั่วก็ชั่วเสร็จ ในขณะที่กระทำ
เป็นชั้นรากฐานอย่างนี้ไว้ทีก่อน จะได้กลัวบาป แล้วก็จะได้รับ
บุญ, ทำดีก็ดีเสร็จ ทำชั่วก็ชั่วเสร็จ.

ส่วนที่ว่าจะได้อะไรตามมาอีกทีหลังนั้น มันอีกเรื่องหนึ่ง มันได้ก็ได้ มันไม่ได้ก็ได้ แต่ที่มันแน่นอนคือได้คือได้ชั่วเสร็จแล้ว ตั้งแต่การกระทำลงไปแล้ว. ส่วนจะได้เงินได้เกียรติหรือไม่ มันหลอกกันได้, สังคมมันอาจจะถูกหลอกก็ได้ คือสรรเสริญคน ทำชั่วเป็นคนดี ตีเคียนคนดีเป็นคนชั่ว นั้นมันเรื่องความโง่ของ สังคม. เหมือนกับว่าเราจะทำดีในการหาเงินหาทองนี้ เมื่อทำดี ก็เป็นคนดีไปแล้ว เป็นคนหาเงินที่ดี แต่ถ้าเกิดไม่สำเร็จไม่ได้ เงินขึ้นมา เราก็ไม่เป็นคนชั่ว, แล้วก็ไม่ได้ทำลายหลักที่ว่า ทำดี ดีทำชั่วชั่ว. แล้วบางทีมันก็ได้มา หรือว่าส่วนมากมันก็ได้ตาม ความประสงค์ ถ้ามันเกิดไม่ได้ ก็เห็นเป็นของธรรมดา ไม่เข้าใจ ผิด.

นี้จะกล่าวอีกทีหนึ่ง ก็ในพวกที่ได้ ทำชั่วก็ได้ผลพลอยได้ เป็นเงินมา ทำดีก็ได้ผลพลอยได้เป็นเงินมา แบบกรรมดีกรรม ชั่วมีผลพลอยได้. ถ้าคนทำชั่วแล้ว มันก็ได้ผลพลอยได้เป็นเงิน เป็นเกียรติยศชื่อเสียงมา ผลที่ได้นั้นชั่วเหมือนกัน เงินที่ได้มา จากการทำชั่ว ก็เป็นเงินชั่ว เงินที่ได้มาจากการทำดี ก็เป็นเงินดี,

เงินชั้วก็มาเป็นบาป เป็นโชคร้ายแก่บุคคลนั้น เงินดีก็มาเป็นบุญ เป็นกุศล ส่งเสริมความดีแก่บุคคลนั้น.

ฉะนั้น อย่าไปเข้าใจผิด ทำชั่วทำไมมันได้เงินได้ชื่อเสียง ก็ให้รู้ว่า ทำชั่วได้เงินก็เป็นเงินชั้วเงินบาป ได้ชื่อเสียงก็เป็นชื่อเสียงหลอก ชื่อเสียงคดโกง ชื่อเสียงไม่ดี; มันต้องทำได้เงินมากก็เป็นเงินดี ควรจะเอามากินมาใช้ ชุบเลี้ยงร่างกายให้มันดี ได้ชื่อเสียงมากก็เป็นชื่อเสียงจริง ก็ควรจะสบายใจ. โดยพื้นฐานจะต้องว่า ทำดีดี ทำชั่วชั่ว ผลพลอยได้ก็พลอยดี พลอยชั่วไปตามการกระทำนั้น.

มิจฉาติฏฐิเหาไม่ยอมอย่างนี้ เขาก็เอาแต่กิเลสของเขา ก็เลยทำแต่ในทางที่จะทำให้เขาได้ของที่เขาคือต้องการ ไม่นึกถึงดีถึงชั่ว, มันเกิดการเบียดเบียน เกิดปัญหายุ่งยากกันขึ้นไปหมด โลกนี้ก็เป็นโลกของสัตว์นรกไปทันที.

ที่นี้ก็ยังไม่สอนให้เข้าใจละเอียดว่า ทำดีแล้วก็ดี ทำชั่วแล้วก็ชั่ว, ทำดีได้ผลดี ทำชั่วได้ผลชั่ว แล้วคนทำก็ได้รับ ใช้คำว่า เรา มีกรรมเป็นของตัว มีกรรมเป็นมรดกตกทอด มีกรรมเป็น

กำเนิด มีกรรมเป็นพวกพ้องเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึงอาศัย. เข้าใจก็แล้วกัน ไม่ต้องจำบาปี่เหล่านี้ก็ได้ ให้สรุปความได้ว่า ผู้ทำกรรมนั้นแหละจะต้องได้รับผลกรรม แล้วผลที่ทำไว้นั้นแหละ มันจะเป็นอะไรแก่เราทุกอย่างเลย เช่นว่าจะต้องเป็นผู้รับผลของกรรม แล้วพร้อมกันนั้นมันก็จำแนกคนนั้น ๆ ให้เป็นคนดีหรือคนชั่ว คนดีหรือคนชั่วมันอยู่ที่การกระทำ.

วรรณะอย่างนี้ก็มียอยู่ คือวรรณะที่เกิดมาจากการกระทำ แบ่งเป็นวรรณะดี เป็นวรรณะชั่ว วรรณะสูง วรรณะต่ำ ก็เอากันที่การกระทำ วรรณะอย่างนี้ไม่ต้องเลิก. เขาเลิกกันแต่วรรณะโดยกำเนิด วรรณะ ๔ เป็นวรรณะโดยกำเนิด นั้นควรจะเลิก ควรจะมาอยู่ที่ว่าการกระทำกรรมนั้นแหละ จะเป็นเครื่องจำแนกวรรณะ ให้เป็นดีหรือเป็นเลว; สัมมาทิฎฐิเข้าใจเรื่องกรรมโดยถูกต้องอย่างนี้ มิจฉาทิฎฐิก็เข้าใจผิด. มิจฉาทิฎฐิเข้าใจเรื่องกรรมผิด มันก็ทำสิ่งที่เป็นเสนียดจัญไรขึ้นมาในโลก ทำโลกให้เดือดร้อนระส่ำระสาย; สัมมาทิฎฐิเกิดขึ้น กำจัดความเข้าใจผิดเหล่านั้นเสีย ทุกคนก็ตั้งหน้าตั้งตาแต่ทำกรรมดี.

นี้ถ้าว่าจะยิ่งไปกว่านั้นอีก ก็ศึกษาให้สูงไปถึง ทำกรรมคือ อริยมรรค สីล สมาธิ ปัญญา ในพระพุทธศาสนา ให้จิตใจมัน หลุดพ้นจากกรรมชั่วและกรรมดีไปเสียอีกทีหนึ่ง นั่นต้องไป ศึกษากันเรื่องโลกุตตระ. นี้เราพูดถึงเรื่องระดับโลกียะ คือไปตามดีตามชั่วตามกรรมนั้น. ถ้าอยู่เหนือกรรม ก็เป็นโลกุตตระ ไปเลย กระทำกรรมชนิดที่อยู่เหนือผลกรรมทั้งหมดทุกสิ่งทุกอย่าง เขาเรียกว่า สันกรรม.

อิทัปปัจจยตาสัมมาทิฏฐิ

สัมมาทิฏฐิประเภทที่ ๓ จะเรียกชื่อว่า อิทัปปัจจยตาสัมมาทิฏฐิ อิทัปปัจจยตาสัมมาทิฏฐิ คือ สัมมาทิฏฐิที่เห็นอิทัปปัจจยตา.

อิทัปปัจจยตานี้มีมาก ที่อธิบายไว้ในพระพุทธวจนะในพระบาลี แต่ไม่ค่อยจะพูดถึงกัน มันเงียบอยู่ในพระไตรปิฎก. ผมก็พยายามค่อยๆ เชิญมาให้มาแพร่หลายเกลื่อนกลาดอยู่ในการขีดเขียน

การพูดจาการสนทนา ให้มันมากที่สุด เพราะมันเป็นกฎที่ดีเลิศ
ในพระพุทธศาสนา คือตอบปัญหาได้ทุกอย่าง แล้วเป็น
วิทยาศาสตร์ที่สุด.

อิทัปปัจจยตา ความที่ทุกอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัย
นั้น ๆ มันมีตัวบทว่าอย่างนี้ คุณจะจดก็ได้: เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็
มี เมื่อสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้ก็เกิดขึ้น นี้คู่หนึ่ง, เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่ง
นี้ก็ไม่มี เมื่อสิ่งนี้ดับไป เพราะสิ่งนี้ดับไป สิ่งนี้ก็ดับไป คู่ที่
สอง. เขาพูดไว้เป็นคำอย่างนี้ มันเป็นตามวิธีของภาษาบาลี.

ใจความของมันก็มีว่า เมื่อมีสิ่งนี้ แล้วสิ่งหนึ่ง อีกสิ่งหนึ่ง
มันก็จะ มี คลอดออกไปจากสิ่งนี้, เมื่อสิ่งนี้มันเกิดขึ้น สิ่งนี้สิ่ง
หนึ่งมันก็จะเกิด เพราะอาศัยการเกิดขึ้นของสิ่งนี้. เช่นว่าเมื่อ
แม่มีลูกก็มี แต่ถ้าแม่ไม่มีลูกก็ไม่มี, นี่เห็นชัดว่า เมื่อเหตุมี ผล
ก็มี, แล้วผลนั้นก็กลายเป็นเหตุอีก พอเราเป็นลูก ไม่เท่าไรก็
เป็นบิดามารดาอีก ก็มีผลอีก เนื่องกันไปเป็นสาย. ถ้าว่าเกิดหยุด
ดับเหตุ ผลมันก็ดับ นี่แหละเมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี เมื่อสิ่งนี้
ดับลง สิ่งนี้ก็ดับลง. กฎแห่งเหตุและปัจจัย ที่ปรุ้งแต่งอาศัยกัน

เป็นไปไม่ขาดสาย ไม่รู้ว่าตั้งแต่ครั้งไหน สายของอิทัปปัจจยดา มาอย่างนี้.

ที่นี้ที่ว่าเป็นวิทยาศาสตร์ คือเป็นกฎวิทยาศาสตร์ที่ ครอบงำโลกทั้งหมด โลกที่มันเกิดขึ้นมาได้นี้ เพราะกฎแห่ง อิทัปปัจจยดา. ไปตั้งต้นมาจากไหนก็สุดแท้ ตั้งต้นเมื่อมันแยก มาจากดวงอาทิตย์ หรือมันจะรวมกลุ่มเป็นหมอกไฟขึ้นมาเอง ก็ตามใจ, มันมาตามกฎเกณฑ์แห่งอิทัปปัจจยดา จนกระทั่งไม่รู้กี่ล้านๆปี จนกระทั่งมาเป็นบัดนี้ มามีเรานั่งอยู่ที่นี่ มาด้วย อำนาจแห่งอิทัปปัจจยดา แล้วต่อไปข้างหน้าก็เหมือนกันอีก มัน มีแต่อิทัปปัจจยดาอย่างนี้ อย่าไปเข้าใจว่ามีตัวตน.

อิทัปปัจจยดา ก็หมายความว่า เพราะเมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มี เมื่อเหตุมีผลก็มี แล้วผลก็เป็นเหตุอีก แล้วก็มีผลอีก. แต่ถ้า เกี่ยวกับเรื่องความทุกข์หรือดับทุกข์ในใจคนนี้ เปลี่ยนชื่อเรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท หรือถ้าจะเรียกให้เต็มก็ อิทัปปัจจยดาปฏิจจ- สมุปบาท ถ้าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในใจคนเราจนเป็นทุกข์; แต่ เป็นเรื่องทั่วไป ที่มันเกิดกันขึ้นไปตามกฎเกณฑ์ทั่วไป ก็เรียกว่า

อิทัปปัจจยตาก็แล้วกัน เช่นโดยกฎเกณฑ์แห่งอิทัปปัจจยตา หินก้อนนี้ก็มาอยู่ที่ตรงนั้นแล้วก็เปลี่ยนไปตามเรื่องของกฎอิทัปปัจจยตา; แต่ถ้าเป็นเรื่องการเกิดขึ้นแห่งทุกข์ในใจเรา เพราะเห็นรูปแล้วก็เกิดผัสสะ เกิดเวทนา เกิดตัณหา อุปาทาน ภพชาติและเป็นทุกข์อย่างนี้เรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท.

ผู้มีสัมมาทิฐิจะเห็นอันนี้อย่างแจ่มแจ้ง ถ้าไม่เห็นอันนี้ อย่างแจ่มแจ้ง ก็เข้าใจไปต่าง ๆ นานา ๆ แล้วแต่จะเข้าใจ เป็นมิจฉาทิฐิ ว่าเป็นตัวเป็นคนเป็นสัตว์เป็นคนก็มี หรือถือว่าไม่มีอะไรเลยก็มี; ถ้าที่ถูก มันต้องคือมีกระแสแห่งอิทัปปัจจยตา. การที่เขาจะประดิษฐ์อะไรขึ้นมาแปลก ๆ ใหม่ ๆ ขึ้นมาในโลกนี้ เป็นความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ มันก็เป็นไม่พ้นไปจากกฎเกณฑ์ของอิทัปปัจจยตา; จะสร้างรถยนต์ขึ้นมา สร้างเรือบินขึ้นมา สร้างยานไปพระจันทร์อะไรก็ตาม มันต้องถูกต้องตามกฎเกณฑ์แห่งอิทัปปัจจยตา มันจึงจะเป็นขึ้นมาได้.

ทีนี้ถ้าเราใช้กฎเกณฑ์อันนี้ไปในทางที่ถูกที่ควรจะทำโลกนี้ก็มีสันติภาพ แต่นี้เรามันใช้ในทางที่เอาเปรียบทำลาย

ผู้อื่น โลกนี้ก็มีวิฤตการณ์.

ที่นี้อีกทางหนึ่ง ถ้ารู้จักเกณฑ์อิทัปปัจจยตานี้ มันไม่หลงเรื่องตัวตนเรื่องของตน, ไม่หลงเรื่องผีเรื่องสาง เรื่องเทวดาอะไรว่าเข้ามาช่วยให้เราเป็นอย่างนั้น ช่วยให้เราเป็นอย่างนี้. ควรจะเห็นว่ามันเป็นไปตามกฎเกณฑ์แห่งอิทัปปัจจยตา มีความสุข มีความทุกข์อะไรก็ไปตามกฎนี้; อย่าเอาเรื่องผีสางหรือว่าอำนาจอะไรเข้ามาแทรกแซง มันจะเป็นเรื่องเข้าใจผิด แล้วมันจะยุ่งกันใหญ่. ถ้ายึดถือในกฎเกณฑ์ของอิทัปปัจจยตา ก็ไม่ต้องฟังผีฟังสาง ก็ทำได้โดยมือของเรา โดยแรงของเรา สติปัญญาของเรา, ใช้ให้มันถูกต้องตามกฎเกณฑ์แห่งเหตุผล.

ถ้าในโลกมีสัมมาทิฐิอย่างนี้ ก็เรียกว่าเป็นโลกของคนฉลาด ถ้าเข้าใจผิดงมงาย มันก็เป็นโลกของคนโง่. ก็ต้องถือว่า สัมมาทิฐิเกี่ยวกับอิทัปปัจจยตานี้ จะช่วยแก้ไขโลกนี้ ไม่ให้เป็นโลกของคนโง่หรืองมงาย แต่ให้มาเป็นโลกของผู้ที่รู้จริงเห็นจริง หรือเฉลียวฉลาด, ก็เรียกว่าตัดปัญหาของโลกได้เหมือนกัน ช่วยโลกได้เหมือนกัน คือจะป้องกันความงมงายได้หมด ไม่เห็นเป็น

ตัวเป็นคน, หรือไม่เห็นว่างว่างไม่มีอะไรไปเสียเลย อย่างอีกพวกหนึ่ง เป็นของคู่กันอยู่.

อริยสังสัมมาทิฏฐิ

ที่นี้สัมมาทิฏฐิประเภทที่ ๔ ก็เรียกว่าอริยสังสัมมาทิฏฐิ สัมมาทิฏฐิในเรื่องอริยสัง. สังจะนี้แปลว่าความจริง, ความจริงมีมาก ไม่ต้องรู้ทั้งหมด ไม่ต้องไปเกี่ยวข้องกับทั้งหมด จะเกี่ยวข้องกับแต่เฉพาะที่มันจำเป็น คือจะดับทุกข์ได้.

สังจะที่จะช่วยดับทุกข์ในโลกได้นั้น เขาเรียกว่าอริยสัง นอกนั้นเรียกว่าสังจะเฉยๆมีมากมาย อย่างที่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสว่า ส่วนที่ตถาคตตรัสรู้นั้นเท่ากับใบไม้ทั้งป่าทั้งดง แต่ที่เอามาสอนนั้นเท่ากับใบไม้กำมือเดียว ก็คือสอนแต่สังจะที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์โดยตรง เรียกว่าอริยสัง. พวกมิจฉาทิฏฐิมองไม่เห็น ไม่รู้เรื่องอริยสัง; พวกสัมมาทิฏฐิมองเห็น เห็นว่าตรงหรือจริงตามที่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้.

สัมมาทิฐิประเภทนี้ ก็จำแนกไว้เป็น ๔ ตามหลักของอริยสังขันธ์เอง: ๑.ความรู้ในทุกข์, ๒.ความรู้ในเหตุให้เกิดทุกข์, ๓.ความรู้ในความดับทุกข์, ๔.ความรู้ในทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์.

นี้ควรจะจำไว้เลย อย่าไปมัวจดมัวเขียน ถ้าจดไปก็ไปทำให้จำได้ จนไม่ต้องเปิดสมุดคู่อีกต่อไป. ความรู้ในทุกข์ ความรู้ในเหตุให้เกิดทุกข์ นี้คู่หนึ่ง, ความรู้ในความดับทุกข์ ความรู้ในการปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ นี้อีกคู่หนึ่ง เป็น ๒ คู่ มั่นก็ ๔. ถ้าเห็นให้ถูกในทั้ง ๔ นี้ ก็เรียกว่ามีสัมมาทิฐิในอริยสัง.

ความยึดมั่น เกิด แก่ เจ็บ ตาย หรืออะไรก็ตาม ที่ถูกยึดมั่น นั้นเป็นตัวทุกข์.

เหตุของมันก็คือตัณหา, ความอยากด้วยอวิชา เรียกว่าตัณหา ถ้าต้องการด้วยสติปัญญา ไม่เรียกว่าตัณหา, มันต้องการหรืออยากอย่างแรงด้วยอำนาจของอวิชา นั้นเรียกว่าตัณหา ตัณหาชนิดนี้เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ต้องรู้จักเสีย.

ที่นี้ความดับทุกข์ คือว่าดับตัณหานั้นเสีย ความดับแห่งตัณหานั้น คือความดับแห่งทุกข์ ก็รู้ที่ ๓.

รู้ที่ ๔ ก็รู้วิธีที่จะดับตัณหานั้นเสีย ก็คืออริยมรรคมีองค์ ๘, ประพฤติให้สมบูรณ์ เป็นอยู่อย่างถูกต้อง ตัณหาก็กไม่เกิด; หรือถ้ามันพลอเกิดมา มันก็ดับเพราะอริยมรรคมีองค์ ๘ ที่เรา ทำให้มีขึ้นมาได้ใหม่. รู้ ๔ อย่างนี้เรียกว่า สัมมาทิฏฐิในอริยสัจ.

ที่นี้โลกปัจจุบันนี้ไม่รู้อย่างนี้ คุณเป็นนักศึกษาทั้งที่คุณก็รู้ อยู่เอง คือคนในโลกนี้เขาไม่ถือว่า ความทุกข์ในโลกนี้เกิดมาจาก ตัณหา. เขาจะถือกันว่า ความทุกข์ในโลกนี้มันเกิดมาจาก เศรษฐกิจไม่ดี ก็ไปยุ่งกันในปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้โลก นี้ดับทุกข์. มันก็ผิดทั้งนั้น มันเป็นไปได้ไม่ได้ ยิ่งไปยุ่งทาง เศรษฐกิจ มันก็เห็นแก่ตัว มันก็มีตัณหามากขึ้น มันก็เลย เบียดเบียนกันระหว่างปัญหาทางเศรษฐกิจ ประเทศนั้นประเทศ นี้ประเทศโน้น มันก็ทำลายกันด้วยเครื่องมือทางเศรษฐกิจ เป็นต้น. เพราะว่าความทุกข์มันไม่ได้เกิดมาจากสิ่งชนิดนั้น ที่จะมาเป็น ทุกข์อยู่ในจิตใจของคนนี้ มันเกิดมาจากความโง่เป็น เหตุให้อยาก อยากไปตามความโง่; ถ้าเราไม่มีอันนี้แล้วก็ไม่ ทุกข์ แม้ว่ามันจะไม่มีอะไรจะกิน จนถึงต้องตาย มันก็เป็นทุกข์ ไม่ได้.

ผลมันก็มีต่อไปว่า เมื่อไม่มีความอยาก ไม่มีตัณหาอย่างโง่
 เวลาชนิดนี้แล้ว ก็สามารถจะรู้จักทำให้มันถูก. ทำด้วยความ
 อยากที่ไม่ต้องมีตัณหา ก็ไม่มีอะไรผิด, ไม่มีอะไรเพ้อ, ไม่มี
 อะไรเคล็ดไปในทางที่จะให้เกิดความระส่ำระสายขึ้นมาในโลก.
 แล้วที่สำคัญที่สุดก็คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ ให้ทำไปตาม
 นั้น แล้วก็จะพอดีในทุก ๆ อย่าง แล้วโลกนี้ก็จะมีส่วนดีสุข.

สัมมาทิฏฐิในเรื่องอริยสัจนี้จะช่วยโลกได้มากเหลือประมาณ
 ในหลายแง่หลายมุม ในกรณีที่มีมันเกี่ยวกับความทุกข์โดยตรง ได้
 ศึกษาเรื่องอริยสัจทั้ง ๔ แล้วก็ให้มีความรู้ในทั้ง ๔ นั้นแหละ
 เรียกว่าสัมมาทิฏฐิในความหมายนี้.

อตฺถิตานตฺถิตาสัมมาทิฏฐิ

ที่นี้จะแถมเป็นพิเศษประเภทที่ ๕ จะเรียกเป็นบาลีก็เรียก
 ว่า อตฺถิตานตฺถิตาสัมมาทิฏฐิ คือสัมมาทิฏฐิเกี่ยวกับอตฺถิตา
 และนตฺถิตา. อตฺถิตาแปลว่าความมี นตฺถิตาแปลว่าความไม่มี

สัมมาทิฏฐิเกี่ยวกับความมีหรือความไม่มี คือสัมมาทิฏฐิที่ กำลังพูดนี้.

นี่มันเป็นเรื่องประณีตสูงสุด เกี่ยวกับทิฏฐิของคน ที่เป็น นักคิด นักวิพากษ์วิจารณ์อย่างละเอียด มีผลทำให้พวกหนึ่งแล่น ไปสุดเหวี่ยงฝ่ายโน้น ว่ามี ทุกอย่างมี มีเป็นเทียง เป็นแน่นอน เป็นตายตัว. ทีนี้อีกพวกก็มีวิธีคิด ที่จะแสดงเป็นอย่างอื่น มัน แล่นไปสุดโด่งอีกฝ่ายหนึ่ง ว่าไม่มี ไม่มี. เคว้งคว้างทั้งนั้นแหละ เช่นเดียวกับที่กล่าวข้างต้น ในสัมมาทิฏฐิประเภทที่๑ ว่าทานไม่มี, ผลกรรมไม่มี, โลกนี้ไม่มีโลกอื่นไม่มี, มารดาไม่มีบิดาไม่มี, มันเคว้งไปในทางไม่มี. ทีนี้อีกทางหนึ่ง มันก็มีเสียจนเกินไป มี อย่างสัสสตะ มีอย่างเทียงแท้, มีอย่างมีตัวมีตน อย่างนี้ เรียกว่ามิจฉาทิฏฐิ.

ถ้าสัมมาทิฏฐิจะไม่พูดว่ามีหรือไม่มี จะพูดว่าเป็นกระแสด แห่งอิทัปปัจจยดา เมื่อมีสิ่งนี้สิ่งนี้ก็มีความมีแห่งสิ่งนี้มาจาก ความมีแห่งสิ่งนั้น, เมื่อไม่มีสิ่งนี้สิ่งนี้ก็ไม่มี ความไม่มีแห่งสิ่งนี้ มันมาจากความไม่มีแห่งสิ่งนั้น. นี่เป็นสัมมาทิฏฐิที่ละเอียดชั้น

สูงสุด ที่จะป้องกันเสียซึ่งทฤษฎีที่เลวร้ายอื่น ที่เรียกกันว่า *สัสสตทฤษฎี* หรือ *อุทเขตทฤษฎี*, เห็นว่าเที่ยงก็ผิด เห็นว่าขาดสูญไม่มีอะไรเลยก็ผิด; มามีถูกอยู่ก็เห็นอทิทัปปัจจยตา มีแต่กระแสแห่งอทิทัปปัจจยตา ประดังแห่ไหลไปเป็นกระแส.

ถ้าถามว่าโลกนี้มีหรือโลกนี้ไม่มี คุณจะตอบว่าอย่างไร? ถ้าจะไม่ให้เป็นมิจฉาทฤษฎี ก็ว่า มีแต่กระแสแห่งอทิทัปปัจจยตา. นี่มันเป็นชั้นสูงชั้นละเอียด เดี่ยวจะไปขัดกันกับข้างต้นที่ว่า โลกนี้ไม่มี หรือโลกนี้มี, เราจะไม่ถือว่าเป็นโลกหรือเป็นอะไร เพราะมีแต่กระแสแห่งอทิทัปปัจจยตาตามกฎอันนั้น. โลกนี้จะถือว่ามีก็ไม่ถูก จะถือว่าไม่มีก็ไม่ถูก มันถูกอยู่ที่ว่า มันมีแต่กระแสแห่งอทิทัปปัจจยตา, จะว่าไม่มีอะไรเลยก็ไม่ได้ มันเห็นอยู่ ต้นไม้ภูเขาที่มีในโลกนี้ สัตว์ คนก็มี แต่ดูให้ดี นั่นมันเป็นเพียงกระแสแห่งอทิทัปปัจจยตา. ถ้าจะว่าไม่มีอะไรเสียเลย มันก็ไม่ถูก ถ้าว่าจะเป็นตัวตนของสิ่งนั้น มันก็ไม่ถูก เพราะมีแต่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง.

ถ้าเป็นพุทธบริษัทแท้แล้ว ก็จะไม่พูดว่า สิ่งทั้งปวงมี

หรือสิ่งทั้งปวงไม่มี. ถ้าเราไม่เคยศึกษาเรื่องนี้ เราก็จะต้องพูดว่ามีหรือไม่มีอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะมันเป็นความเห็นอย่างลูกเด็ก ๆ. เช่นก้อนหินนี้มี มันเข้าใจผิด ว่าเป็นก้อนหิน เป็นตัวก้อนหินเป็นตัวเป็นตนจริงจัง; ถ้าเห็นจริง ก็เห็นว่ามันเป็นเพียงกระแสของการปรุงแต่งเปลี่ยนแปลง เดียวนี้มันมาปรากฏการณ์อย่างนี้อยู่ ชั่วขณะอย่างนี้ กำลังเปลี่ยนเรื่อย ๆ ไปสู่ความเป็นอย่างอื่น. ของแข็งอย่างนี้ก็เห็นช้าเห็นยาก เพราะมันเปลี่ยนช้า คือเราไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงอันลึกลับซึ่ง ที่ละเอียดที่มองไม่เห็น แต่ถ้าของที่มีชีวิตมีเนื้อหนังสด ๆ นี้เห็นง่าย เปลี่ยนเร็ว แต่ก็เอามาใช้อย่างเดียวกันได้ว่า มันไม่มีตัวตนที่แท้จริง ที่ถาวรของสิ่งนั้น ๆ มีแต่กระแสแห่งอิทัปปัจจยตา.

นี่ดูกันอีกหน่อยว่าสัมมาทิฏฐิชนิดนี้จะช่วยโลกได้อย่างไร? เดียวนี้โลกกำลังมีมิจฉาทิฏฐิอยู่ในขณะนี้ ก็คือยึดมั่นถือมั่นตัวกูของกูอะไรมากเกินไปนั่นเอง เพราะมีมิจฉาทิฏฐิในขณะนี้. ถ้ามีสัมมาทิฏฐิในขณะนี้เสีย ความยึดมั่นเป็นตัวกูของกูก็เกิดขึ้นไม่ได้ หรือว่าเกิดขึ้นมาแล้ว มันก็ทำลายเสียได้ โลกนี้ก็มีสันติ-

ภาพ คือไม่มีบุคคลที่เต็มไปด้วยกิเลส แล้วดำเนินไปตาม
อำนาจของ
กิเลส. นี่เป็นสัมมาทิฏฐิอันที่ ๕ พอแล้วสำหรับ ๕ ประเภทหรือ
๕ ชนิดนี้.

ไปดูเอาเองต่อไปให้ละเอียดยิ่งขึ้นว่า พอขาดสัมมาทิฏฐินี้
โลกมันเป็นอย่างไร, พอมีสัมมาทิฏฐิเข้ามา ปัญหานั้นมัน
หายไปได้อย่างไร, นี่ผมเรียกว่า สัมมาทิฏฐิจะช่วยโลกได้
อย่างไร ให้ดูกันที่ตรงนี้.

ความเห็นที่ถูกต้องในสิ่งทั้งปวง จะช่วยโลกได้แบบนี้;
พอเห็นผิด มันก็ทำให้เกิดความผิดขึ้นมา จนเป็นการทำให้โลกนี้
ระส่ำระสายและเป็นทุกข์ วิกฤตการณ์ในโลกก็เกิดขึ้นเพราะ
มิจฉาทิฏฐิ สันติภาพในโลกก็เกิดขึ้นเพราะสัมมาทิฏฐิ. นี่
เป็นการกล่าวโดยเค้า ๆ พอให้เป็นหลักสำหรับกำหนดหรือสังเกต
ส่วนรายละเอียดนั้นก็ไปดูเอาเอง.

นี่การบรรยายก็หมดเวลา ขอยุติการบรรยายสำหรับ
วันนี้ ไว้เพียงเท่านี้ก่อน.

การเชื่อฟังบิดามารดา ไม่มีทางเสียหาย
ข้อขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างบิดามารดากับ
บุตร เป็นสิ่งที่อาจทำความเข้าใจกันได้.
(: ในกรณีการออกบวชของเจ้าชายสิทธัตถะนั้น
คือท่านประสงค์จะทำให้มากกว่าความต้องการ
ของบิดามารดา ไม่ใช่ความดื้อดึงหรือไม่เชื่อ
ฟังบิดามารดา.)

สัมมาทิฏฐิช่วยโลกได้อย่างไร

- ปัญหาของโลกอยู่ที่ธรรมครอบงำโลก ต้องใช้ธรรมศาสตรา คือ สัมมาทิฏฐิตัดออกไป.
- สัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็นแจ้งที่ถูกต้อง แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท.
- ประเภทที่ ๑ โลกียสัมมาทิฏฐิ เห็นว่า การให้ทานการบูชา มี, ผลของกรรมมี, โลกนี้มีโลกอื่นมี, มารดามีบิดามี, โอปปาติกะมี, สมณพราหมณ์ที่รู้แล้วสอนผู้อื่นมี.
- การให้ทานก็เพื่อทำลายความเห็นแก่ตัว, การบูชาบวงสรวงก็เพื่อบูชาคุณ.
- คนที่ไม่นับถือมารดาบิดา เป็นคนเห็นแก่ตัว ใจแคบ เบียดเบียนกันง่าย.
- การเชื่อในผลของกรรม, การเกิดของโอปปาติกะ และคำสอนของสมณพราหมณ์ จะทำให้กลัวบาป ตั้งหน้าทำดีเพื่อเกิดดี.
- ประเภทที่ ๒ กัมมสัมมาทิฏฐิ รู้ว่า ทำดีดีเสร็จ ทำชั่วชั่วเสร็จ ในขณะที่กระทำ, ผู้กระทำจะต้องได้รับผลของการกระทำ คนดีหรือชั่วอยู่ที่การกระทำ สูงสุดคือ ทำกรรมชนิดที่อยู่เหนือกรรม เรียกว่า สิ้นกรรม.
- ประเภทที่ ๓ อิทปปัจจยตาสัมมาทิฏฐิ รู้ว่า ทุกอย่างเป็นไปตามเหตุ ตามปัจจัย เหตุมีผลก็มี, ทุกอย่างเป็นมาด้วยอำนาจของอิทปปัจจยตา อย่างมงาย ยึดถือเป็นตัวตน.
- ประเภทที่ ๔ อริยสังสัมมาทิฏฐิ มีความรู้ในเรื่องทุกข์, เหตุแห่งทุกข์, ความดับทุกข์ และทางให้ถึงความดับทุกข์ ก็เป็นอยู่อย่างถูกต้อง โลกก็มีสันติสุข.
- ประเภทที่ ๕ อัคคิตานันตติตาสัมมาทิฏฐิ รู้ว่า ไม่มีอะไรที่เที่ยงแท้ถาวร มีแต่กระแสแห่งอิทปปัจจยตา ก็จะหมดความยึดมั่นเป็นตัวกูของกู โลกก็มีสันติภาพ.